

УДК 336.153:330.101.541]:338.22(477)

**НАПРЯМИ ВПЛИВУ ФІСКАЛЬНОЇ ТА МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
НА КЛЮЧОВІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДЛЯ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ**

кандидат економічних наук, доцент, Ривак О. С.

Львівський інститут економіки і туризму, Україна, Львів

Перед Україною стоїть завдання підвищити темпи економічного зростання понад 5 %. Для отримання позитивної динаміки економічних показників, фіскальна політика уряду повинна забезпечити зростання прибутків підприємств, доходів працюючого населення, виведення економіки із тіні, збільшення надходжень в державний бюджет, і у поєднанні із монетарною політикою Національного банку створити умови для позитивного імпульсу від збільшення внутрішніх приватних споживчих та інвестиційних витрат, державних інфраструктурних проектів, подолання подвійного дефіциту (державного бюджету і платіжного балансу), зміцнення гривні з метою підвищення вигід від зовнішньої торгівлі, опираючись на власні сили.

Ключові слова: ВВП, фіскальна політика, монетарна політика, сукупний попит, сукупна пропозиція, доходи і витрати населення, заробітна плата, капітальні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, фінансовий результат до оподаткування підприємств, державний бюджет, платіжний баланс, валютний курс

P.h.D, O. S. Ryvak Directions of Influence of Fiscal and Monetary Policy on Key Economic Indicators for Macroeconomic Stabilization/ Lviv Institute of Economics and Tourism, Lviv, Ukraine

Ukraine faces the task of raising the pace of economic growth by over 5%. In order to obtain positive dynamics of economic indicators, the fiscal

policy of the government should ensure growth of corporate profits, incomes of the working population, withdrawal of the economy from the shadow, increase of revenues to the state budget, and, in combination with the monetary policy of the National Bank, create conditions for a positive impulse from increasing the domestic private consumer and investment costs, state infrastructure projects, overcoming of a double deficit (state budget and balance of payments), strengthening of hryvnia in order to increase the benefits of foreign trade, relying on their own strength.

Key words: GDP, fiscal policy, monetary policy, aggregate demand, aggregate supply, incomes and expenditures of the population, wages, capital investments, direct foreign investments, financial result before taxation of enterprises, state budget, balance of payments, exchange rate

Кандидат экономических наук, доцент Рывак О. С. Направления влияния фискальной и монетарной политики на ключевые экономические показатели для макроэкономической стабилизации/ Львовский институт экономики и туризма, Украина, Львов

Перед Украиной стоит задание повысить темпы экономического роста выше 5 %. Для получения положительной динамики экономических показателей, фискальная политика правительства должна обеспечить рост прибылей предприятий, доходов работающего населения, вывод экономики из тени, увеличение поступлений в государственный бюджет и, в сочетании с монетарной политикой Национального банка, создать условия для положительного импульса от увеличения внутренних частных потребительских и инвестиционных расходов, государственных инфраструктурных проектов, преодоления двойного дефицита (государственного бюджета и платежного

баланса), укрепления гривны с целью увеличения выгод от внешней торговли, полагаясь на собственные силы.

Ключевые слова: ВВП, фискальная политика, монетарная политика, совокупный спрос, совокупное предложение, доходы и расходы населения, заработная плата, капитальные инвестиции, прямые иностранные инвестиции, финансовый результат до налогообложения предприятий, государственный бюджет, платежный баланс, валютный курс

Введення. На підставі переліку економічних негараздів, які виникли і загострились у 2015-му, а саме, великий дефіцит державного бюджету, зростання зовнішнього боргу, банківська криза, девальвація гривні, зростання індексу споживчих цін (у середньорічному вимірі) на 48,7 відсотка та зменшення валового внутрішнього продукту на 9,8 відсотка і інших труднощів, з якими Україна зіткнулася, у середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2010 року (затверджено розпорядженням КМУ від 3 квітня 2017 р. №275-р/л), зроблено висновок, що більшість економічних показників, які були одними із найнижчих у 2015-му, мали тенденцію до зростання унаслідок бюджетної стабілізації, жорстокої грошової політики та міжнародної фінансової підтримки, що значною мірою сприяло досягненню макроекономічної стабілізації у 2016-му. Аналіз макроекономічних показників за 2017 рік дозволяє визначити заходи щодо вдосконалення фіскальної і монетарної політики для подальшої стабілізації функціонування усіх рівнів економічної системи країни з метою забезпечення підвищення темпів економічного зростання.

У чому полягає *бюджетна стабілізація*, яка є складовою *фіскальної політики*, під якою вбачається *використання оподаткування і державних видатків* з метою згладжування коливань

економічного циклу і забезпечення зростання економіки з високим рівнем зайнятості, вільної від високої або непередбачуваної інфляції. Економічний цикл триває в українській економіці з 1990 року, оскільки економіка країни не досягла рівня ВВП 1990 року. Сучасна наука державних фінансів розділяє структурний і циклічний дефіцити. *Структурна частина бюджету* являється активним елементом, величина якого визначається дискреційними заходами, такими як визначення ставок оподаткування, допомог по соціальному страхуванню, або ж розмірами видатків на оборону.

Циклічна частина бюджету являє собою пасивний елемент, який залежить від стану кон'юнктури, тобто від зниження або підвищення рівня національного доходу або продукту. Або, більш точно, *фактичний бюджет* – бюджет у якому відображаються фактичні грошові доходи, видатки і дефіцит за окреслений проміжок часу. У *структурному бюджеті* враховуються ті державні доходи, видатки і дефіцит, котрі мали б місце, коли б економіка функціонувала на рівні потенційного випуску. *Циклічний бюджет* являє собою різницю між фактичним і структурним бюджетами. Він визначає вплив економічного циклу на бюджет, з обов'язковим урахуванням впливу циклу на доходи, видатки і дефіцит.

Фіскальна політика регулює використання податків і державних видатків. *Державні видатки* проявляються у державних закупівлях товарів і послуг, і, у державних трансфертних платежах, які підвищують доходи похилих людей і безробітних та являють собою не зароблені доходи. Державні видатки визначають відносні розміри приватного і державного секторів економіки, вони виявляють вплив на рівні економіки країни в цілому на загальний рівень видатків, структуру видатків, а отже на структуру виробництва і на рівень ВВП. *Оподаткування* впливає на економіку в цілому двома способами.

Оподаткування впливає на доходи населення. Залишаючи домогосподарствам у тій чи іншій кількості наявний дохід, податки у тій чи іншій мірі визначають суму, яку люди можуть витратити на товари і послуги або ж заощадити. Заощадження, за нормального функціонування *державних фінансів* і банківської системи, виявляють позитивний вплив на приватне споживання і нагромадження, виявляючи значний вплив на випуск, а також на коротко- і довгострокові капіталовкладення.

Податкова політика відображається на цінах на товари і фактори виробництва, а отже, і на стимулах і поведінці. Податковий кодекс, регулюючи стимули до праці і нагромадження, виявляє істотний вплив на економічну активність.

Кредитно-грошова політика – другий основний інструмент макроекономічного регулювання. Кредитно-грошова політика реалізується державою через управління грошовою, кредитною і банківською системами. Центральний банк, Національний банк України, регулює грошові ресурси, за допомогою резервної системи він регулює кількість грошей, яка поступає у «розпорядження» економіки.

Оприлюднений Світовим банком черговий рейтинг легкості ведення бізнесу Doing Business 2018 засвідчує, що Україна за останній рік, на фоні світової економічної кризи перемістилась на 76-те місце, продемонструвавши відносне покращення за чотирма критеріями із десяти: «одержання дозволів на будівництво» – із 140-ї на 35-ту позицію – завдяки зменшенню розміру пайової участі в розвитку інфраструктури для нежитлових будівель із 10 до 2% за рішенням Київської міської ради, і, зниженню вартості послуг з технагляду в будівництві; «сплата податків» – із 84-ї на 43-тю позицію, як результат зменшення та уніфікації ставки єдиного соціального

внеску за рішенням Кабінету Міністрів України у 2015 році; «приєднання до електричної мережі» – Україна піднялася на дві позиції завдяки зменшенню вартості приєднання електроустановок до мереж Київенерго; «врегулювання неплатоспроможності» - на одну позицію – завдяки технічним корегуванням показників.

За оцінкою «захист міноритарних акціонерів» – позиція понизилась за індексами прав акціонерів та корпоративної прозорості, незважаючи на позитивну оцінку відзначену у звіті Світового банку щодо запровадження Нацкомісією з цінних паперів та фондового ринку вимогу розкривати інформацію, що стосується угод із зацікавленістю.

Позиції України не поліпшено за критеріями «започаткування бізнесу», «отримання кредиту», «міжнародна торгівля», «примусове виконання контрактів», «реєстрація власності» [1, с. 16].

За умови надто великого рівня відкритості економіки України (близько 130% за три квартали 2017-го), від'ємного сальдо рахунку поточних операцій, яке триває з 2005 року, і за дев'ять місяців 2017 року становило 3,9% від ВВП (за відповідний період минулого року – 4,1% від ВВП) означає, що упродовж тривалого періоду країна споживає більше, ніж заробляє, отже, нарощується валовий зовнішній борг, зростає перевищення попиту на валюту основних торговельних партнерів порівняно із попитом на гривню. Оскільки зовнішньоекономічні торговельні угоди часто здійснюються у світових валютах, а вимушений борг доводиться повертати міжнародним фінансовим інститутам та резидентам інших країн світу в основному також у світових валютах, виникає ціновий диспаритет між національною валютою і валютами розвинутих країн та міжнародних інститутів, що виражається у недооціненості національної валюти гривні. Порушується паритет купівельної спроможності. У цьому

випадку, навіть така країна як США, яка має великий зовнішній борг, вживає останнім часом заходів спрямованих на максимальну закритість економіки та недопущення від'ємного сальдо рахунку поточних операцій, а також на пом'якшення податкового навантаження для пожвавлення інвестиційної діяльності з метою збільшення надходжень у бюджет країни. Підтвердженням вірності такої економічної політики є зміцнення долара США. Якщо упродовж січня-жовтня 2017-го курс долара США знизився щодо обмінних курсів валют окремих країн, ринки яких розвиваються, а саме щодо китайського юаню, румунського лея, чеської крони, угорського форинта, індійської рупії, польського злотого, російського рубля, грузинського песо, то у жовтні місяці долар США почав зміцнюватись щодо валют усіх вищезазначених країн, окрім індійської рупії та казахстанського тенге, який упродовж січня-жовтня 2017-го загалом дещо знецінився щодо долара США. Однак у жовтні казахстанський тенге зміцнився, бразильський реал та аргентинське песо і турецька ліра загалом знецінились відносно долара США упродовж січня-жовтня 2017-го у т.ч. і у жовтні місяці [2].

Недооціненість гривні згідно прогнозу The Economist Intelligence Unit на 2018 рік дорівнюватиме 3,21 разів. Цей показник найгірший серед 30-ти країн Європи вказує на найменші вигоди, які за прогнозом Україна отримає від зовнішньої торгівлі порівняно з успішними країнами Європи. Найнедооціненіша валюта світу за прогнозом 2017-го – колумбійське песо – у 22,4 рази. Найбільші вигоди від зовнішньої торгівлі серед країн світу матиме Норвегія, оскільки норвезька крона за прогнозом перевищує ПКС у 0,22 разів. Прогнозований показник зростання ВВП для України на 2018 рік – 1,3%. А ВВП на особу у доларах США обчислений з використанням прогнозів обмінного курсу на 2018 рік для України - 2794 дол. США (ПКС : 8970) – найнижчий у

Європі.

Уряду і Національному банку України слід також вжити заходів направлених на подолання дефіциту рахунку поточних операцій та значне пом'якшення податкового навантаження використовуючи загальноприйняті інструменти фіскальної та монетарної політики для виправлення ситуації у короткостроковому періоді часу, враховуючи середньо- і довгострокові інтереси. У короткостроковому періоді не допускати на внутрішній ринок надходження товарів і послуг за демпінговими цінами, якщо це завдає шкоди вітчизняному бізнесу, спричиняючи збитковість навіть тих підприємств, які використовують новітні не шкідливі технології, а також завдає шкоди споживачам і довкіллю.

Бюджетна стабілізація за умови нарощування боргової залежності державного сектора економіки України та досягнення критичного рівня відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП – 67,1% у 2015-му і 69,3% у 2016-му – не повинна здійснюватися з орієнтацією на зменшення показника відношення державного боргу до ВВП у середньостроковій перспективі, шляхом дотримання політики поступового скорочення дефіциту державного бюджету до 2020 року і надалі не більше 2%. Така політика є невірною. Щорічний дефіцит державного бюджету з 2003 року є невиправданим, оскільки унаслідок такої фіскальної політики зростає заборгованість державного сектора економіки, що значною мірою спричинило інфляційні процеси, знецінення гривні і ставить українського виробника у вкрай не вигідне становище за умови вкрай високого рівня податкового навантаження, а також із-за безпрецедентно високого рівня відкритості економіки країни. У даному випадку можна скористатися прикладом здійснення економічної політики урядом і Федеральною Резервною Системою США. Якщо

державний сектор економіки України у середньостроковій перспективі дійсно продовжуватиме притримуватись вкрай не вигідної позиції, визначивши важливим завданням управління державним боргом отримання доступу до зовнішніх джерел фінансування, то за вищезазначених обставин, зменшити вартість обслуговування державного боргу та уникнути пікових навантажень на державний бюджет, пов'язаних з платежами за державним боргом стане неможливим, навіть при тому, що вдалось добитися уникнення здійснення запланованих платежів за основною сумою єврооблігацій в обсязі 8,5 млрд. дол. США протягом наступних чотирьох років від 2014-го та перенесення погашення 7,2 млрд. доларів США на 2019-2027 роки. Єдино вірним положенням Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017-2019 роки /Затверджено постановою КМУ від 1 грудня 2017 р. №905/ є мета – забезпечити випереджальне зростання ВВП. А для цього слід вжити заходів для покращення інвестиційного клімату, забезпечивши сприятливі умови започаткування та ведення бізнесу для приватного внутрішнього інвестора. Однією із важливих умов успішності підприємницького сектора економіки країни, незалежно від форми власності є стабільність.

Чи варто продавати стратегічні державні підприємства, такі як «Турбоатом», Одеський припортовий завод, тощо, матеріальні активи, на яких держава повинна заробляти? Начальник Одеського морського торговельного порту Ігор Ткачук обґрунтовано пояснює, що зараз є інвестор, який бажає купити означений прибутковий бізнес портофлоту за 50 млн. доларів – 25 млн. відразу і 10 років по 2,5 млн., у той час, коли ДП «Одеський морський торговельний порт», з яким, так чи інакше, пов'язані 70% одеситів, досвідчених працівників, які передають свій досвід із покоління в покоління. Підприємство

заробляє вищезазначену суму за чотири роки. Згідно вітчизняного законодавства, підписавши таку угоду, продавець мав би сплатити з усієї суми 50 мільйонів, з них 32 мільйони податків, сюди б увійшли і ті 25 млн. Тобто, порт нічого не отримує, і на початку має ще свої 7 млн. докласти. Ось такий бізнес по-українськи.

Гостро стоїть питання своєчасного підписання фінансового плану. У даному випадку, якби своєчасно було підписано фінансовий план на 2016 рік, підприємство могло б купити два буксири й оновити свій портофлот (плавзасоби, передусім – буксири, які обслуговують порт). Такі ж плани, підтверджені прибутками, підприємство має і на нинішній рік (2017-й). Тобто, підприємство могло б придбати чотири буксири без сторонніх інвесторів, без кредитів і заощаджувати за рахунок менших витрат палива й менших витрат на ремонт. Утім, торік фінансового плану так і не було підписано, а немає затвердженого фінплану – немає змоги використати кошти, тому наприкінці року держава забирає їх до бюджету, з якого фінансується оборона і медицина. Але порт не розвивається, бо не може сам себе модернізувати. Шукаємо інвесторів.

Інвестори мають на меті отримати прибуток. Вони не дбають про нас: як сплачувати податки, де їх сплачувати – в Україні, чи десь в офшорах. У якусь мить цей інвестор скаже: мені не вигідно тут працювати – піду в інший порт, хоч би в Констанцу. Або зажадає знижки на портові збори 100%. І що тоді робити? Ми просто залишимося із проблемою глобального масштабу. Але ж, у підприємства є кошти, підприємство прибуткове, воно гарантовано платить тисячі працівникам заробітну плату, яка сьогодні перевищує 10 тисяч гривень на місяць. Потрібні інвестори. Розвиваймося самі.

Завдяки плідній праці керівника державного підприємства «Одеський морський торговельний порт» Ігоря Ткачука, який

захистив свій план є надія, що профільні міністерства виконають зобов'язання переглянути норму оподаткування прибутку підприємств, і, поступово знизити з нинішніх 75% до 50%, а через рік – до 25%, тобто вивести на той рівень, який був раніше. А поки що розуміння того, що інтереси трудового колективу залежать від співпраці адміністрації підприємства із профспілками для підвищення заробітної плати та соціальних гарантій, залежать від досвідчених працівників, роботи фінансового відділу, бухобліку, охорони праці, відділу кадрів, навіть за складних обставин допомагає підприємству втриматися на плаву. А подальший поштовх до розвитку й модернізації таких підприємств тепер залежить від виконання зобов'язань урядових структур навести лад у державних фінансах з метою підвищення прибутковості підприємств, а отже і збільшення надходжень у держбюджет опираючись на економічні методи управління економікою країни та власні сили [3, с. 7].

Ринок цінних паперів та фондовий ринок є індикатором стабільності економічного розвитку країни. Стабільність розвитку економіки досягається передусім завдяки аналізу взаємозв'язку різноманітних змінних, що дає змогу оцінити економічну активність в макроекономіці. Ці змінні поділяють на дві категорії: ті, що визначають *сукупний попит* і ті, які представляють *сукупну пропозицію*. Сукупна пропозиція виражає загальну кількість товарів і послуг, які підприємства країни бажають і спроможні виробити і продати за певний проміжок часу. Сукупна пропозиція залежить від рівня цін, виробничих потужностей економіки, та рівня витрат виробництва.

Виробничі можливості економіки базуються на потенційному випуску, який може забезпечити економіка, не спричиняючи при цьому розкручування інфляційної спіралі. Потенційний випуск являє максимальний обсяг виробництва, можливий за даних умов:

технології, управлінських навиків, капіталу, робочої сили і доступності ресурсів. *Від потенційного випуску залежить сукупна пропозиція у довгостроковому періоді.* Потенційний ВВП вимірюється, як випуск, який був би вироблений за природнього рівня безробіття. Природний рівень безробіття пов'язаний з добровільною зміною працівниками місця праці – фрикційне безробіття – як правило перехід з низькооплачуваної, малопродуктивної роботи на вищеоплачувану і продуктивнішу. До природного рівня безробіття відносять структурне безробіття, викликане важливими змінами структури споживчого попиту і технології, які змінюють структуру загального попиту на робочу силу. У цьому випадку звільнені працівники не можуть одразу отримати роботу без перепідготовки. Рівень безробіття за повної зайнятості дорівнює сумі фрикційного і структурного безробіття.

Головне положення сучасного неокласичного синтезу полягає у тому, що коливання сукупного попиту виявляють потужний вплив на загальний рівень обсягу виробництва, зайнятості і цін у короткостроковому періоді. Типова характеристика рецесії: (1) Різке скорочення споживчих витрат спричиняє збільшення запасів виробленої продукції на складах підприємств, які змушені реагувати на це зниженням виробництва, а також різким зниженням інвестиційних вкладень. (2) Знижується попит на робочу силу, що спочатку проявляється у зменшенні тривалості робочого тижня, а пізніше спричиняє масові звільнення. (3) Унаслідок зниження обсягів виробництва зростають ціни, посилюється інфляція. Спостерігається тенденція до сповільнення зростання заробітної плати. (4) Різко зменшується прибуток підприємств. Зменшується попит на кредит, і, відсоткові ставки, як правило, в період рецесії знижуються. Піднесення економічної активності являє собою дзеркальне відображення спаду.

Більш детальний аналіз сукупного попиту допомагає з'ясувати дію сил, які визначають динаміку розвитку економіки країни. Отже, сукупний попит являє собою величину бажаних видатків на споживання, приватні внутрішні інвестиції, державні закупівлі товарів і послуг, а також видатки на чистий експорт, який являє різницю між вартістю експорту і імпорту. *Обсяг споживання* залежить від реального наявного доходу, який визначається як особистий дохід приватних осіб за вирахуванням податків з урахуванням цінового фактору. *Інвестиції* включають у себе приватні закупки будівель, споруд, обладнання, а також нагромаджені товарно-матеріальні запаси. Вирішальними факторами при визначенні обсягу інвестицій є рівень випуску, вартість капіталу (визначається податковою політикою, а також обліковою ставкою та іншими фінансовими умовами), очікування стосовно майбутньої кон'юнктури, а також, кредитно-грошові відносини; (3) *державні закупівлі*, до яких відносяться закупки інвестиційних товарів, оплата праці працівників державного сектора економіки. Коли Міністерство оборони закуповує новий винищувач, сума цієї покупки відразу додається до ВВП; (4) *чистий експорт* залежить від *обсягу імпорту*, який залежить від величини національного доходу і обсягу виробництва внутрі країни, від співвідношення цін на внутрішньому і зовнішньому ринках, від обмінного курсу національної валюти. Експорт – дзеркальне відображення імпорту, оскільки він є імпортом для інших країн.

Величина сукупного попиту залежить від реальної грошової маси. Тому, при підвищенні рівня цін якби відбувається пропорційне зниження реальної грошової маси. Скорочення реальної грошової маси спричиняє подорожчання грошей, оскільки вони стають більш рідкісними. Відсоткові ставки і платежі по закладних підвищуються, отримати кредит стає все важче. Внаслідок «подорожчання» грошей

відбувається зниження споживання і інвестицій у короткостроковому періоді.

Окрім фіскальної політики, стимулювання зростання інвестицій і споживання товарів тривалого користування можна досягти за допомогою кредитно-грошової політики спрямованої на збільшення грошової маси, що викликає зниження відсоткових ставок. Збільшення сукупного попиту відбувається також під впливом екзогенних факторів, зокрема унаслідок розвитку технологій, стабільності, угод щодо безмитної торгівлі тощо.

Натомість облікова ставка НБУ, яка з 27.10.2017 становила 13,5%, за рішенням Правління Національного банку України з 15 грудня 2017 року встановлена на рівні 14,5%, оскільки ІСЦ у листопаді 2017 досяг 13,6% річних.

Результати проведення операцій НБУ з регулювання ліквідності банків за грудень 2017 (від 01.12.2017 по 26.12.2017) показують, що загальний обсяг наданих коштів з підтримання ліквідності банків становить 25170 млн. грн., у т.ч. через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт) – 19046 млн. грн. (за середньозваженою процентною ставкою 15,5%, а з 14.12.2017 — 16,5%); шляхом проведення тендеру з підтримки ліквідності банків – 6125 млн. грн.; операцій своп і операції репо не застосовувались.

Загальний обсяг залучених коштів з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів за окреслений період – 215684 млн. грн. (за процентною ставкою 11,5%, а з 15.12.2017 – 12,5%) у т.ч. через постійно діючу лінію проведення тендерів з розміщення депозитних сертифікатів овернайт – 183601 млн. гривень; шляхом проведення тендерів з розміщення депозитних сертифікатів – 32083 млн. грн. – значно перевищує обсяг наданих коштів.

Станом на 21.12.2017 – вартість кредитів у національній валюті –

16,9%, в іноземній – 6,7%; вартість строкових депозитів у національній валюті – 10,7%, в іноземній – 3,6%. Для фізичних осіб вартість кредитів станом на 14.12.2017 усього – 27,6% річних, у т.ч. короткострокових 28,3%, довгострокових – 27,4% [4].

У рішенні Правління НБУ, оприлюдненому від 14.12.2017-го обґрунтовано підняття облікової ставки та проведення політики спрямованої на скорочення банківських резервів; скорочення сукупної грошової маси, що звичайно веде до зменшення обсягу кредиту, і означає його меншу доступність із-за зростання норми процента, а також скорочення приватних і державних інвестицій, викликане подорожчанням і зниженням доступності кредиту. Тиск на кредит та інвестиційні видатки за даних обставин негативно відображаються на формуванні та витрачанні доходу, на цінах і зайнятості.

Однак Правління НБУ вважає, що рішення щодо облікової ставки, яке у даному випадку відповідає спробам кредитно-грошових установ обмежити пропозицію грошей, супроводжується ризиками, які можуть стримати зниження інфляції наступного року, а саме:

- обсяг видатків, передбачений у прийнятому Державному бюджеті на 2017 рік, суттєво вищий від закладеного у жовтневий прогноз НБУ. Також є ризик більш значного підвищення соціальних стандартів, що може вплинути на споживчий попит з боку населення, так і на собівартість товарів і послуг;

- посилюються ризики відтермінування наступного кредитного траншу за програмою співпраці з Міжнародним валютним фондом;

- здорожчання сирих продуктів харчування може і надалі мати значний вплив на ціни на продукти з високим ступенем обробки, як це було у другій половині 2017 року;

- зростання світової економіки може бути більш суттєвим, ніж очікувалося раніше. Це може стимулювати подальшу трудову

міграцію і, відповідно, спричинити підвищення заробітних плат [4].

Підвищення соціальних стандартів, підвищення заробітних плат, споживчого попиту та зростання світової економіки не можуть негативно вплинути на розвиток економіки нашої країни. А здорожчання сирих продуктів харчування є сигналом щодо доцільності високого ступеня обробки таких продуктів, та сигналом щодо доцільності імпорту продуктів харчування з високим ступенем обробки.

Зменшення ризиків, які виявляють негативний вплив на розвиток економіки країни можна досягти лише завдяки продуктивній координації фіскальної політики уряду та монетарної політики Національного банку України. Натомість, статтею 15 Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік, як зазвичай, передбачено перерахування Національним банком України коштів до Державного бюджету на суму не менш 47824000 тис. гривень згідно графіка, встановленого Міністерством фінансів України.

Висновки. Видатки на споживання передусім залежать від заробітної плати. За даними PBN Hill + KnowLton Strategies – компанії, яка займається стратегічними комунікаціями і зв'язками із громадськістю, середньо-статистичний українець, який виїхав на заробітки до Польщі, отримує на місяць 2100 злотих. Це майже 500 євро або 15,5 тисяч гривень. Працює 57 годин (якщо має один вихідний на тиждень, то по 9 годин щодня). 60% заробленого надсилає додому. Це 1260 злотих (300 євро, або майже 9,5 тисяч гривень). Понад 70% трудових мігрантів з України, а за офіційними даними, у Польщі працює понад мільйон наших співвітчизників, працюють фізично, 10% – зайняті у сфері ІТ [5, с. 5]. Разом з тим, середня заробітна плата у Польщі зросла у третьому кварталі 2017-го, порівняно із відповідним періодом попереднього року, на 4,9% – до

4255 злотих (понад 31 тисячу гривень).

В Україні у 2016-му порівняно із 2015-м, номінальні доходи населення зросли на 15,4%, а реальний наявний, визначений з урахуванням цінового фактору – на 0,3%, за I квартал 2017 року у % до I кварталу 2016-го номінальні доходи населення зросли на 29,9%, за II квартал 2017 року у % до II кварталу 2016-го – на 17,6% [6].

Наявний доход, який може бути використаний населенням на придбання товарів та послуг, у 2016-му збільшився на 14,2%, а витрати збільшились на 17,3%, відбулось зменшення нагромадження нефінансових активів на 9138 млн. грн., зменшення фінансових активів населення на 9262 млн. грн., заощадження, як джерело внутрішніх приватних інвестицій, зменшились на 18400 млн. грн.

Наявний доход, який може бути використаний на придбання товарів і послуг за I і II квартали 2017-го збільшився на 16,6% та 15,8%, а витрати збільшувались на 22,9% і 17,6%. Відбулось подальше зменшення нагромаджених нефінансових активів населення – на 9850 млн. грн. та 7257 млн. грн.; зменшення фінансових активів населення – на 34403 млн. грн. і 20369 млн. грн.; зменшення заощаджень на 44253 млн. грн. та 27626 млн. грн. Тобто, відбувається подальше погіршення інвестиційного клімату країни, унаслідок зменшення внутрішніх джерел фінансування інвестиційних видатків [6].

Індекси реальної заробітної плати у відсотках до попереднього року в Україні на одну особу були такі: 2010 – 110,2%; 2012 – 114,4%; 2013 - 108,2%; 2014 – 93,5%; 2015 – 79,8%; 2016 – 109,0% (за 2014-2016 роки – без урахування тимчасово окупованої території АРК і м. Севастополя, та частини проведення антитерористичної операції) [7, с. 27]. У вересні 2017-го номінальна середньомісячна заробітна плата штатного працівника зросла на 37,2% р/р, реальна заробітна плата

зросла на 17,3% р/р [8]. Індекси реальної заробітної плати у 2017 році у відсотках до попереднього місяця: січень – 91,7%; лютий – 102,3%; березень – 106,8%; квітень – 97,7%; травень – 101,4%; червень – 105,8%; липень – 99,5%; серпень – 97,0%; вересень – 101,3%; жовтень – 99,2% (без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) – не відображають очікувану позитивну динаміку [8].

Індекси капітальних інвестицій в економіку України з усіх джерел фінансування, що відображають зміну обсягів капітальних інвестицій за періоди, що обрані для порівняння, і розраховуються як відношення вартості активів, у які інвестовано кошти у відповідному періоді, продефльовані на відповідні індекси цін, до середньої вартості активів, у які інвестовано кошти в базисному році (2010 – 100%), упродовж 2010 – 2015 рр. були такі: 2011 – 114,2%; 2012 – 123,7%; 2013 – 113,9%; 2014 – 86,5%; 2015 – 85,0%. Динаміка індексів капітальних інвестицій у % до попереднього року, розрахованих і наведених, зокрема, за 2014-2016 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, була така: за 2010-2016 роки: 2010 – 100%; 2011 – 114,2%; 2012 – 108,3%; 2013 – 92,1%; 2014 – 75,9%; 2015 – 98,3%; 2016 – 118,0% у співставимих цінах. Дані по Донецькій та Луганській областях наведені по підприємствах, установах та організаціях, які подавали звітність до органів державної статистики [8, с. 3; 8. С. 156].

Індекс капітальних інвестицій у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком у 2016-му: І квартал – 100,7%; І півріччя – 109,6%; 9-ть місяців – 116,4%; рік – 118,0%. У 2017-му індекс капітальних інвестицій у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком: І квартал – 121,4%; І

півріччя – 122,5%; 9-ть місяців – 120,7% [9]. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування, а саме, освоєно (використано) капітальних інвестицій у січні-вересні 2017 року у відсотках до загального обсягу, у т.ч. за рахунок коштів державного бюджету – 2,0%; коштів місцевих бюджетів – 6,7%; власних коштів підприємств та організацій – 72,7%; кредитів банків та інших позик – 5,5%; коштів іноземних інвесторів – 1,8%; коштів населення на будівництво житла – 8,5%; інших джерел фінансування – 2,8%. За окреслений період частка капітальних інвестицій у матеріальні активи становила 96,4% (з них – у машини, обладнання та інвентар – 36,6%; інженерні споруди – 17,0%; транспортні засоби – 13,1%; нежитлові будівлі – 12,9%; житлові будівлі – 12,8%; у довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва – 0,9%; землю – 0,3%; інші матеріальні активи – 2,8%). Частка інвестицій у нематеріальні активи – 3,6% (з них – у програмне забезпечення та бази даних – 1,5%; права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії, тощо – 1,5%) [9].

Упродовж січня-червня 2017 року (січня-вересня 2017 року) в економіку України іноземними інвесторами із 75 (76) країн світу, вкладено 711,2 млн. дол. США (1218,2 млн. дол. США) прямих інвестицій (акціонерного капіталу), у т.ч. із Кіпру – 287,1 млн. дол. США (464,6 млн. дол. США), Великої Британії – 160,1 млн. дол. США (203,6 млн. дол. США), Нідерландів – 73,0 млн. дол. США (210,4 млн. дол. США), та інших країн – 191,0 млн. дол. США (339,6 млн. дол. США). Найвагоміші обсяги надходжень акціонерного капіталу вкладеного за окреслений період іноземними інвесторами, спрямовані до підприємств промисловості – 264,8 млн. дол. США. (464,4 млн. дол. США), установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 225,7 млн. дол. США (248,8 млн.

дол. США). Основними країнами донорами інвестиційних потоків в Україну у січні-вересні 2017-го були: Кіпр – 38,1%; Велика Британія – 16,7%; Нідерланди – 17,3%, інші країни – 27,9%.

Українські підприємства у січні-червні 2017 року (у січні-вересні 2017 року) здійснили вкладення 9,2 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) до 9 країн світу (12 країн світу). Найбільші обсяги прямих інвестицій з України були спрямовані до Швейцарії, Угорщини, Чехії та Німеччини (Швейцарії, Латвії, Угорщини, Чехії) [10; 11].

Географічне охоплення статистики прямих іноземних інвестицій – усі регіони України, окрім тимчасово окупованої АРК і м. Севастополя, а також частини зони проведення антитерористичної операції. Інвестиція є прямою, якщо капітал (право власності нерезидента, складає не менше 10% голосів в управлінні підприємства резидента. До прямих інвестицій також відносять інвестиції, що отримані на основі концесійних договорів і договорів про спільну інвестиційну діяльність; кредитні ресурси, що надані (отримані) в рамках операцій між підприємством прямого інвестування та прямим інвестором. Дані про прямі інвестиції сформовано на підставі інформації юридичних осіб-резидентів та постійних представництв нерезидентів в Україні з урахуванням адміністративних даних НБУ про ринкову вартість прямих інвестицій (акцій, майна тощо) підприємств і установ. Інформація про прямі інвестиції використовуються НБУ для складання платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції [10].

Наявні прямі інвестиції нерезидентів в Україні (акціонерний капітал та боргові інструменти) на 1 січня 2017 року (на 1 вересня 2017 року) усього становили 44838,1 млн. дол. США (48248,2 млн. дол. США). Збільшення ПІН відбулося за рахунок нарощування

боргових інструментів у січні-вересні п.р. на 967,2 млн. дол. США; вибуття акціонерного капіталу нерезидентів на 305,9 млн. дол. США та його припливу у на 1218,2 млн. дол. США; інших змін вартості акціонерного капіталу нерезидентів (зміни вартості, утрати, перекласифікації інвестицій тощо) на 1303,5 млн. дол. США, з них унаслідок курсової різниці на 1195,2 млн. дол. США.

Прямі інвестиції резидентів України в економіці країн світу (акціонерний капітал та боргові інструменти на 1 січня 2017 року (на 1 жовтня 2017 року) становили усього 6576,0 млн. дол. США (6594,5 млн. дол. США), у т.ч. акціонерний капітал – 6346,3 млн. дол. США (6348,5 млн. дол. США). Незначне збільшення прямих інвестицій з України в економіку країн світу за період 1 січня по 1 жовтня 2017 року відбулось унаслідок надходжень акціонерного капіталу резидентів на 10,2 млн. дол. США, та вибуття акціонерного капіталу на мінус 3,3 млн. дол. США, а також унаслідок інших змін вартості акціонерного капіталу резидентів – на мінус 4,7 млн. дол. США, з них – курсова різниця – 34,2 млн. дол. США. Боргові інструменти на 1 січня 2017 року резидентів з України в економіку країн світу становили 229,7 млн. дол. США, і, на 1 жовтня 2017 року – 246,0 млн. дол. США [11].

Після надання Україні безвізового режиму із Євросоюзом, вслід за тим, як набрала сили Угода про асоціацію з ЄС (1 вересня 2017-го), Київ отримав від Заходу ще одну звістку, яка стане практичним наповненням попередніх домовленостей. Наші союзники у найближчі місяці готові стати потужними фінансовими донорами української економіки. Підготовлено проект безпрецедентно великих інвестицій, який образно назвали «планом Маршала для України». Благословити його після «шліфування» в уряді Гройсмана планують 24 листопада на саміті «Східного партнерства» у Брюсселі. А зібрання самих інвесторів очікується у лютому-березні 2018-го, що покладає на

український велику відповідальність.

Труднощі у сфері інвестиційної діяльності виникають значною мірою із-за конфлікту на Донбасі. У березні 2017 р. екстрене засідання Ради національної безпеки і оборони, ініційоване Президентом України Петром Порошенком, покликане прийняти адекватні зважені рішення у зв'язку із виникненням негативного ефекту блокади Донбасу для усієї України із-за того що через сотні неконтрольованих Україною кілометрів [12, с. 2] українського кордону, окупанти після визнання російською стороною «паспортів» так званих республік, конфіскували і захопили українські підприємства, вартість яких, за попередніми розрахунками становила 2 мільярди доларів.

Пробні ешелони з окупованих територій пішли в РФ. З метою мінімізації вірогідного впливу на економіку України, уряду доручено невідкладно розробити й запровадити план заходів із забезпечення надійного функціонування паливно-енергетичного та металургійного комплексів. РНБО зобов'язала Нацбанк і СБУ упродовж доби проаналізувати роботу банківських установ, у капіталі яких є частка держбанків Російської Федерації. З числа найбільших за обсягом активів в Україні державний банківський сектор РФ представлено трьома банками: «ВТБ Банк», «Сбербанк», «Промінвестбанк».

Силовим структурам рекомендовано вжити додаткових заходів для зміцнення громадської безпеки, протидії диверсійним і терористичним проявам, спробам порушення громадського порядку, нейтралізації можливих конфліктів [12, с. 2].

За січень-вересень 2017 року фінансовий результат діяльності великих та середніх підприємств до оподаткування становив 237,8 млрд. грн. прибутку (1 січня 2016 р. – 630 млрд. грн.). Прибуток за січень-вересень 2017 року становив 368,6 млрд. грн. і проти відповідного періоду минулого року збільшився на 36,3%. Збитків

допущено на суму 130,8 млрд. грн. що на 30,6% менше, ніж за 9 місяців 2016р. Частка збиткових підприємств за три квартали 2017 року, порівняно з попереднім роком, скоротилася на 3,1 в.п. – до 29,7%.

Фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за січень-вересень 2017-го становив усього 237767,9 млн. грн. (січень-вересень 2016-го – 82000,8 млн. грн.), у тому числі за видами економічної діяльності (код за КВЕД – 2010): сільське лісове та рибне господарство (A) – 503,3 млн. грн. за січень-вересень 2017-го (мінус 214,0 млн. грн. за січень-вересень 2016-го); промисловість (B + C + D + E) – 97335,6 млн. грн. (4696,2 млн. грн.); будівництво (F) – 1248,7 млн. грн. (мінус 837,5 млн. грн.); оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (G) – 31890,0 млн. грн. (4428,7 млн. грн.); транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (H) – 11178,5 млн. грн. (9612,5 млн. грн.); тимчасове розміщення й організація харчування (I) – 667,2 млн. грн. (мінус 496,7 млн. грн.); інформація та телекомунікації (J) – 11003,6 млн. грн.; (1341,3 млн. грн.); фінансова та страхова діяльність (K) – 48330,3 млн. грн. (40931,5 млн. грн.); операції з нерухомим майном (L) – 1797,3 млн. грн. (мінус 10220,5 млн. грн.); професійна, наукова та технічна діяльність (M) – 32617,3 млн. грн. (32153,9 млн. грн.); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (N) – 1917,5 млн. грн. (605,1 млн. грн.); освіта (P) – 37,0 млн. грн. (72,3 млн. грн.); охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (Q) – 302,0 млн. грн. (135,7 млн. грн.); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (R) – мінус 1059,5 млн. грн. (мінус 339,2 млн. грн.); надання інших послуг (S) – мінус 0,9 млн. грн. (131,5 млн. грн.). Отже, за окреслений період, перестали бути збитковими такі види економічної діяльності –

будівництво, тимчасове розміщування й організація харчування; операції з нерухомим майном. Єдиний вид економічної діяльності, який був і продовжує бути збитковим – мистецтво, спорт, розваги та відпочинок [Державна служба статистики України. Експрес-випуск. – 24.11.2017 №384/0/04.3 вн – 17]. Аналіз фінансових результатів до оподаткування великих і середніх підприємств за видами економічної діяльності промисловості (B + C + D + E) за січень-вересень 2017 року відносно січня-вересня 2016 року показує, що переробна промисловість (C) загалом перестала бути збитковою, за винятком виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення (19). Було і залишається збитковим металургійне виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (24, 25). Машинобудування (26-30) – було збитковим, а за січень-вересень 2017 року стало прибутковим. Збитковим стало виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування (31-33). Водопостачання; каналізація; поводження з відходами (E) було і є збитковим [13].

Аналіз вищезазначених ключових економічних показників за умови посилення продуктивної координації економічної політики уряду і Національного банку України з урахуванням досягнень світової та вітчизняної економічної науки дасть можливість стабілізувати економічні процеси в економіці країни і підвищити темпи економічного зростання, наблизити показник реальний ВВП до потенційного ВВП.

Література:

- 1. Бізнес-клімат повертає на краще. Дерегуляція // Урядовий кур'єр. – 2 листопада 2017 року. – №206. – С. 2. – 16 с.*
- 2. Thomson Reuters Wotastream, станом на 27.10.2017.*
- 3. Погляд на проблему. Ігор Ткачук. Порт, який не займається перевалкою вантажів – це нюанс. Текст: Шевчук Іван // Урядовий кур'єр. – 11 лютого 2017 року. – №27. – С. 7.*

4. Національний банк України. Оперативна інформація – <http://www.bank.gov.ua>
5. Колодницька Власта. Робочий день дев'ять годин, вихідний один. Як заробляють на життя українці у Польщі? // Високий замок. – 17-19 листопада 2017 року. – №131. – С. 5 – 16 с.
6. Державна служба статистики України. Експрес-випуски. – 31.03.2017 №77/0/02.2 вн – 17; 30.06.2017 №135/0/02. вн – 17; 29.09.2017 №213/0/02. вн – 17.
7. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2016 рік. За ред. Вернера І.Є. Відповідальний за випуск Вишневська О. А. – Київ. – 2017. – С. 27. – 611 с.
8. Державна служба статистики України. Статистичний збірник «Капітальні інвестиції в Україні у 2010-2015 роках. – Київ. – 2016. – С. 32; Стат. збірник «Україна в цифрах у 2016 році». – Київ. – 2017. – С. 3; С. 156 – 240 с.
9. Державна служба статистики. Експрес-випуск. – 24.11.2017. – №581/0/03.4 вн – 17.
10. Державна служба статистики України. Експрес-випуск. – 29.08.2017 №439/0/03.5 вн – 17; Методологічні положення: <http://ukrstat.gov.ua/metoddok/2017/70/mpized.zip>
11. Державна служба статистики України – www.ukrstat.gov.ua. – 28.11.2017 №556/0/03.5 вн – 17.
12. РНБО припинила перевезення вантажів через лінію розмежування. Нові реалії. Текст: Михайло Юрченко // Урядовий кур'єр. – 16 березня 2017 року. – №50. – С. 2.
13. Державна служба статистики України. Експрес-випуск. – 24.11.2017 №384/0/04.3 вн – 17.

References:

1. Business Climate Returns for the Better. Deregulation // Uriadovy

- Courier*. – November 2, 2017. – No. 206. – P. 2. – 16 p.
2. Thomson Reuters Wotastream, as of 10/27/2017.
3. A look at the Problem. Igor Tkachuk A Port that does not Handle Cargo is a Nuance. Text: Shevchuk Ivan // *Uriadovy Courier*. – February 11, 2017. – No. 27. – P. 7.
4. National Bank of Ukraine. Operational information – <http://www.bank.gov.ua>
5. Kolodnitskaya Vlasta. Working Day is Nine Hours, One Weekend. How do Ukrainians Earn a Living in Poland? // *Vysokyy Zamok*. – November 17-19, 2017. – №131. – P. 5 – 16 p.
6. State Statistics Service of Ukraine. Express issues. – March 31, 2017, №77 / 0 / 02.2, № 17; June 30, 2017, № 135/0/02. Vn – 17; September 29, 2017, № 213/0/02. vn – 17.
7. State Statistics Service of Ukraine. Statistical Yearbook of Ukraine for 2016. Ed. Werner I.E. Responsible for the issue Vishnevskaya O.A. – Kiev – 2017. – P. 27. – 611 p.
8. State Statistics Service of Ukraine. Statistical collection "Capital investment in Ukraine in 2010-2015. – Stat Collection "Ukraine in Figures in 2016". – Kiev – 2017 – p. 3; Pp. 156 - 240 pp.
9. State Statistics Service. Express-release. – 11/24/2017. – No. 581/0/0/0.44 – 17.
10. State Statistics Service of Ukraine. Express-release. – 08/29/2017, № 439/0 / 03.5, v. 17; Methodological provisions: <http://ukrstat.gov.ua/metoddok/2017/70/mpized.zip>.
11. State Statistics Service of Ukraine – www.ukrstat.gov.ua. – Nov. 28, 2017, No. 556/0 / 03.5, at. – 17.
12. NSDC Stopped Transportation of Goods through the Line of Delimitation. New realities. Text: Mikhail Yurchenko // *Uriadovy Courier*. – March 16, 2017 – №50. – p. 2.

13. State Statistics Service of Ukraine. Express-release. – November 24, 2017, No. 384/0 / 04.3, Feb.-17.

УДК: 657.2

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ

кандидат економічних наук, Скрипник М. Є., Шум'як Г. В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Україна,
Чернівці

В статті досліджуються система рахунків на яких ведеться облік в оптовій торгівлі на підприємстві, запропоновано шляхи підвищення його ефективності. На підставі літературних джерел, праць зарубіжних та вітчизняних вчених, економістів, бухгалтерів, фінансистів розкрито особливості обліку в оптовій торгівлі. У зв'язку з цим доведено необхідність забезпечення релевантною інформацією, на основі якої можна буде приймати управлінські рішення, розширювати ринок збуту і не тільки між суб'єктами регіонального значення, але і на міжнародному рівні, що дасть можливість отримувати більший прибуток від основної діяльності підприємства.

Ключові слова: торгівля, товарні запаси, оптові бази, товарні склади, склади-магазини, руху товарів.

PhD in Economic, Skrypnyk M. E., Shumyak A. V. Features of accounting in wholesale trade / Chernivtsi Institute of Trade and Economic KNUTE, Ukraine, Chernivtsi

The article investigates the system of accounts on which the accounting is kept in the wholesale trade in the enterprise, and suggests ways to increase its efficiency. The peculiarities of accounting in wholesale trade are revealed on the basis of literary sources, works of

foreign and domestic scientists, economists, accountants, financiers. In connection with this proved the need to provide relevant information, on the basis of which it will be possible to make managerial decisions, to expand the market of sales, and not only between subjects of regional importance, but also at the international level.

Key words: trade, commodity stocks, wholesale bases, warehouses, warehouses-stores, goods movement.

Вступ. На сучасному етапі розвитку роль бухгалтерського обліку важко недооцінити в збереженні майна підприємства, а особливо в сфері торгівлі, враховуючи те, що саме торгівля являється однією із найпоширеніших видів статутної діяльності. Можна стверджувати, що товарами є все що може обмінюватися, тобто все що має споживчу вартість. Суб'єкти підприємницької діяльності всіх форм власності можуть здійснювати підприємницьку діяльність, тільки при наявності у них сертифікатів на право здійснення такої діяльності. Така діяльність юридичних та фізичних осіб, спрямована на здійснення операцій купівлі-продажу товарів споживчого призначення з метою отримання прибутку. Саме облік товарів на підприємствах оптової торгівлі надає інформацію, яка в подальшому використовується для прийняття вірних управлінських рішень, а саме для доцільності створення необхідного обсягу товарних запасів, отримання прибутку, забезпечення відповідної кількості товару для реалізації.

Перед оптовими підприємствами постають такі завдання: надання достовірної і повної інформації про стан розрахунків з постачальниками і покупцями, про рух товарів; постачання товарів за більш ефективними цінами; формування різноманітного асортименту, який буде відповідати умовам роздрібного підприємства; забезпечувати підприємства відповідною кількістю товарів;

здійснювати маркетингові дослідження для виробників товарів і роздрібних торговельних підприємств; інформаційне обслуговування. Розвиток ринкових відносин сприяє виникненню нових функцій оптових підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій у яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить, що велику увагу у своїх роботах багато авторів приділяли дослідженню бухгалтерського обліку товарів в оптовій торгівлі, а саме такі автори: О. Ю. Агофоненко, Ю. А. Верига, В. О. Іваненко, Л. В. Івченко, О. Г. Дроздова, І. Б. Дутчак, Б. М. Занько, О. А. Зоріна, А. А. Мазаракі, В. С. Марцин, Н. І. Трішкіна, О. В. Фоміна, Н. В. Фоменко та інші.

З огляду на це **метою статті** є дослідження рахунків на яких ведеться облік оптової торгівлі на підприємстві, запропонувати шляхи покращення, на підставі літературних джерел, праць зарубіжних та вітчизняних вчених, економістів, бухгалтерів, фінансистів розкрити особливості обліку в оптовій торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Торгівля – це одна з найдавніших форм економічної діяльності. Оптова торгівля – це торговельна діяльність із придбання і реалізації товарів великими партіями підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності [5, с. 169]. Підприємства оптової торгівлі, посідають місце між виробництвом та роздрібною торгівлею. Їхня мета полягає перш за все забезпечувати товари від виробника до споживача. Основним завданням оптових підприємств є: забезпечення відвантаженого покупця товару оптимальними партіями, які в подальшому сприятимуть: зниженню витрат на перевезення та обіг; своєчасному постачанню необхідними видами та кількостями товарів.

Найбільша увага у роботах вітчизняних дослідників приділяється питанню відображення в обліку операцій реалізації товарів у оптовій

торгівлі. Більшість авторів схильні до того, що потрібно розширити аналітичні рахунки, які в подальшому будуть сприяти розширенню інформаційної бази. У своїх роботах О. Ю. Агафенко, Г. М. Дуракова наводять аналітичні рахунки для обліку доходів та витрат пов'язаних з продажем товарів у оптовій торгівлі [1, с.10-14].

На сьогоднішній день повинні використовуватися комп'ютерні програми для обліку товарних операцій в діяльності підприємства. Таке використання сприятиме насамперед підвищенню ефективності їх роботи. В багатьох роботах видатних авторів можна прослідити тенденцію автоматизованого обліку товарів на підприємствах за допомогою таких поширених програм: «1С: Підприємство», «Парус-Бухгалтерія». За словами В. В. Муравського слід використовувати технологію частотної ідентифікації, яка дасть можливість повністю автоматизувати здійснення обліку товарних запасів [2, с.1-3]. Але у той же час у своїх роботах автор не чітко висвітлює порядок впровадження такої технології у діяльність підприємства.

Порівняно із іншими видами обліку, бухгалтерський облік виділяється своїми особливостями. Основними особливостями обліку в торгівлі є:

- на відмінну від виробництва, в торгівлі нічого не виробляють, надана послуга не має кількісних характеристик;
- у торгівлі відсутній процес визначення виробничої фінансової собівартості результату, а отже, прямих і непрямих (накладних) витрат, обліку готової продукції та інших облікових робіт, характерних для виробництва;
- з огляду на велику номенклатуру товарів бухгалтерський облік роздрібного товарообороту здійснюють лише у вартісному вираженні за цінами продажу. Кількісно-вартісний облік ведуть за товарами, що потребують особливого контролю;

- в оптовій торгівлі здійснюють груповий облік товарів на підставі розрахункового методу згідно з бухгалтерськими документами та оперативними даними;
- у роздрібній торгівлі окремо облікують різницю між купівельною і продажною вартістю придбаних товарів для обчислення доходу і результатів діяльності;
- витрати торгівельних підприємств становлять витрати обігу, що не включають до вартості товарів, належать до витрат звітного періоду, обліковуються на відповідних статтях адміністративних витрат, витрат на збут і фінансових витрат, а також списують на фінансовий результат звітного періоду.
- завдяки плану рахунків можна визначити прибуток чи збиток, облік товарів та їх реалізація, облік фінансових результатів. [4, с.24]

Державне регулювання бухгалтерського обліку та звітності в Україні здійснюється з метою встановлення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, яка є обов'язковою для всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм та форм власності. Це повинно стати захистом інтересів усіх користувачів звітності, оскільки в уніфікованій системі розібратися легше, ніж у множині різних систем. Держава залишає за собою право і зобов'язання вдосконалювати бухгалтерський облік й звітність в Україні [3].

До найважливіших завдань бухгалтерського обліку належить безпосереднє спостереження за всіма господарськими операціями що здійснюється на підприємстві. Відповідно щоб забезпечити це спостереження кожна господарську операцію оформляють відповідними документами. Для документального руху товарів на підприємстві оптової торгівлі використовують наступні первинні документи: 1) при придбанні товарів на умовах розрахунку та обміну:

накладна, товаротransпортна накладна, довіреність, доручення, рахунок фактура, податкова накладна, сертифікат якості; 2) безкоштовне отримання: накладна, товаротransпортна накладна, сертифікат якості; 3) надходження товарів як внесок до статутного капіталу: заява особи яка вносить ці товари, накладна, податкова накладна, сертифікат якості; 4) оприбуткування лишків: акт інвентаризації.

На сьогоднішній день оптова торгівля набуває широкого застосування, а саме завдяки таким тенденціям економіки: відкриваються та розвиваються великі підприємства, які в основному віддаленні від користувачів готової продукції; збільшення обсягу виробництва про запас; необхідність збільшення товарів для кінцевих споживачів за кількістю, різновидами. Коли отримують перш за все перевіряють якість, кількість відповідно до супровідних документів, а також відповідно до договору.

Товари, які поступили на оптові склади, підтверджуються:

1. Товарно-транспортною накладною, у разі виявлення недостачі складається акт. Якщо це товари які надійшли від залізниці, тоді складається комерційний акт, або приймальний акт який є підставою для приєднання претензій постачальнику у випадку невідповідності.

2. Якщо товари на підприємство попадають без супровідних документів, тоді оформляється Акт приймання товарів без зазначеного рахунка постачальника.

3. Податкова накладна – документ, в якому вказуються реквізити, ставка та сума ПДВ, ціна на товар, загальна сума, що належить до оплати. Податкова накладна складається у двох примірниках, один з яких залишається у продавця, інший відповідно у покупця. У випадку якщо податкова накладна виписується у паперовому вигляді, тоді оригінал залишається у покупця, а копія у продавця.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» товари відносяться до запасів і є оборотними активами підприємства. Для того щоб придбаний товар було визнано активом, повинні бути дотримані такі вимоги: по-перше, використання таких товарів у майбутньому має принести певні економічні вигоди; по-друге, вартість товарів має бути достовірно визначена. Іншими словами, товар є активом, якщо є ймовірність того, що він буде в майбутньому реалізований.

Формування первісної вартості залежить від того, яким чином товари надійшли на підприємство торгівлі. Але найчастіше формою розрахунків за товари на підприємствах оптової торгівлі є оплата грошовими коштами. Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» поняття собівартості придбаного товару може бути застосоване щодо товарів, придбаних за грошові кошти, і являє собою їх первісну вартість.

На підприємствах які займаються оптовою діяльністю обік ведеться на рахунку 28 «Товари». Рахунок 28 «Товари» призначений для обліку товарів, матеріалів які в подальшому призначенні для продажу. За дебетом цього рахунку відображається збільшення вартості придбаних товарів, за кредитом – зменшення вартості реалізованих товарів. За дебетом субрахунків 281-284 відображається збільшення товарів та їх вартості, а за кредитом - зменшення.

Якщо відбувається списання товарів в результаті вибуття, то використовується один із методів: метод оцінки за ідентифікованою собівартістю, оцінка за середньозваженою вартістю. Метод ФІФО, ціна продажу.

Товари які надійшли на підприємство але не відповідають стандартам, технічним умовам, відображаються на позабалансовому рахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідному зберіганні», і опубліковуються за ціною яка вказана у документах постачальника

або за справедливою вартістю, до моменту узгодження ціни із постачальником. У випадку нестачі або товару невідповідної якості, пошкодження товару при прийнятті відображається на субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей».

Рахунок 70 «Доходи від реалізації» призначений для узагальнення інформації, а саме субрахунок 702 «Дохід від реалізації товарів». По кредиту цього субрахунку відображається збільшення доходу від реалізації разом із сумою непрямих податків, зборів, обов'язкових платежів, які включені в ціну продажу, по дебету - належна сума непрямих податків, зборів, обов'язкових платежів, суми, отримувані підприємством на користь комітента, принципала, щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати» субрахунок 791 «Результат основної діяльності».

Для обліку витрат операційної діяльності підприємства торгівлі використовують наступні рахунки: 92 «Адміністративні витрати»; 93 «Витрати на збут»; 94 «Інші витрати операційної діяльності». Для узагальнення інформації про собівартість реалізованих товарів передбачений рахунок 90 «Собівартість реалізації» субрахунок 902 «Собівартість реалізованих товарів».

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що на сьогоднішній день велика увага приділяється питанню обліку в оптовій торгівлі, як і в теорії так і на практиці. Для покращення обліку необхідно щоб кожне оптове підприємство у своїй діяльності використовувало відповідні програми, завдяки яким можна буде максимально автоматизувати процес обліку товарів. Також не менш важливим є: забезпечення інформацією, на основі якої можна буде приймати управлінські рішення, розширювати споживчий ринок і не тільки між суб'єктами регіонального значення, але і на рівні

світового ринку, яке дасть можливість отримувати більший прибуток від основної діяльності підприємства.

Література:

1. Агафоненко О. Ю. Вдосконалення обліку операцій з продажу товарів / О. Ю. Агафоненко, Г. М. Дуракова // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. Проблеми інноваційного розвитку економіки України. - С. 10-14
2. Муравський В. В. Організація обліку товарних запасів з використанням автоматизованих інформаційних технологій / В. В. Муравський // Економічний аналіз - 2010.
3. Скрипник Н. В. Сутність стратегічної управлінської звітності та підходи щодо її формування / Н. В. Скрипник, М. Є. Скрипник // Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд»: ЦМНС «ТК Меганом». – Київ, 2015. – № 5 (15). – С. 19–26.
4. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2004. — 233 с.
5. Скрипник М. Є. Організація стратегічного обліку в умовах інноваційної діяльності / М. Є. Скрипник // Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання – м. Мукачево: Випуск 3, 2016. – С. 542-548.

References:

1. Aghafonenko O. Ju. Vdoskonalennja obliku operacij z prodazhu tovariv / O. Ju. Aghafonenko, Gh. M. Durakova // Zbirnyk naukovykh pracj z aktualnykh problem ekonomichnykh nauk. Problemy innovacijnogho rozvytku ekonomiky Ukrajinjy. - S. 10-14
2. Muravsjskyj V. V. Orghanizacija obliku tovarnykh zapasiv z vykorystannjam avtomatyzovanykh informacijnykh tekhnologhij / V. V. Muravsjskyj // Ekonomichnyj analiz - 2010.

3. Skrypnyk N. V. *Sutnistj strateghichnoji upravlinsjkoji zvitnosti ta pidkhody shhodo jiji formuvannja* / N. V. Skrypnyk, M. Je. Skrypnyk // *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Naukovyj oghljad»: CMNS «TK Meganom»*. – Kyjiv, 2015. – № 5 (15). – S. 19–26.
4. Svidersjkyj Je. I. *Bukhghaltersjkyj oblik u ghaluzjakh ekonomiky: Navch. posibnyk*. — K.: KNEU, 2004. — 233 s.
5. Skrypnyk M. Je. *Orghanizacija strateghichnogho obliku v umovakh innovacijnoji dijalnosti* / M. Je. Skrypnyk // *Ekonomika ta suspiljstvo: elektronne naukovie fakhove vydannja – m. Mukachevo: Vypusk 3, 2016*. – S. 542-548.